

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

К. Д. Мараховська

Т.О. Крижановська

ЕСТЕТИКА

Методичні рекомендації

для самостійної роботи здобувачів освітнього рівня «бакалавр»

Одеса

2022

Мараховська Ксенія Дмитрівна, старший викладач кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного гуманітарного університету.

Крижановська Тетяна Олександрівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного гуманітарного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжнародного гуманітарного університету. Протокол No 1 від 31.08.2022 р.

Рецензенти:

Шамша І. В. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія».

Каплун Т.М. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичного мистецтва та звукорежисури Міжнародного гуманітарного університету.

Мараховська К. Д., Крижановська Т. О., Естетика : методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів освітнього рівня «бакалавр» для всіх спеціальностей : електронне видання. Одеса, Міжнародний гуманітарний університет, 2022. 23 с. URL:

Навчально методичні рекомендації з курсу «Естетика» розроблену відповідно навчального плану, вони складаються з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій з проведення практичних занять і завдань для самостійної роботи здобувачів, списку рекомендованої літератури. Матеріали призначено для студентів факультету мистецтва і дизайну Міжнародного гуманітарного університету.

Вивчення дисципліни «Естетика» допоможе студентам розібратися зі специфікою естетичного відношення людини до світу, що є необхідною складовою духовної культури.

© Мараховська Ксенія Дмитрівна^{[1][2]}

© Крижановська Тетяна Олександрівна^{[1][2]}

© Міжнародний гуманітарний університет

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Естетика» – філософська дисципліна, яка спрямована на висвітлення специфіки естетичного відношення людини до світу, що є необхідною складовою духовної культури. Естетична свідомість розвиває людську суб'єктивність в її нормативно-ціннісному і чуттєво-творчому ставленні до дійсності, формує культуру особистості, дозволяє розв'язувати важливі і значущі для особистості проблеми.

Курс «Естетика» передбачає вивчення генезису і закономірностей естетично-художнього освоєння дійсності, загальних принципів творчості «за законами краси», насамперед, в мистецтві, механізмів впливу творчості на життєдіяльність людини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є чуттєве пізнання навколишньої реальності природи, суспільства, людини та її діяльності в усіх життєвих сферах.

Естетика як філософська наука розглядає чуттєву культуру як специфічну сферу естетичного знання, а також основні етапи розвитку світової естетичної думки.

Результатами вивчення курсу «Естетика» передбачає вміння застосовувати теоретичні знання та навички у творчій практичній діяльності

1. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Метою даного курсу є формування усвідомлення важливості естетичних принципів, необхідність оволодіння професійно-етичними якостями майбутніх фахівців та відпрацювання навиків регулювання власної поведінки у різноманітних ситуаціях в професійній діяльності. Важливо зосередити увагу на гуманістичних проблемах етики та естетики в перехідному суспільстві та посприяти розвитку (пробудженню, формуванню і спонуканню) естетичної рефлексії, активної високоінтелектуальної особистості.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань;
- Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово;
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності;
- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- Основні естетичні поняття, визначати предмет естетика та її завдання;
- Про естетику як філософську науку;

- Основні естетичні категорії.
- Загальні концепції формування естетичної свідомості, зокрема художнього смаку;
- Закономірності процесу художньої творчості;
- Художньо-естетичні особливості напрямів мистецтва.

Вміти:

- Оперувати термінологією та естетичними категоріями;
- Аналізувати на емпіричному та науковому рівні процеси, що відбуваються в соціальному житті;
- Використовувати в професійній діяльності основні теоретичні і практичні положення естетики;
Співвідносити прекрасне з безобразним, підвищене з низинним;
- Аналізувати твори мистецтва в аспекті естетичних категорій;
- Оцінювати тенденції розвитку культури;
- Орієнтуватися в художньо-естетичних особливостях напрямів мистецтва.

2. СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Естетика як наука.	12	4	2	6
Тема 2. Історія естетики.	13	4	2	7
Тема 3. Основні категорії естетики	13	4	2	7
Тема 4. Естетична свідомість.	13	4	2	7
Тема 5. Мистецтво як естетичний феномен	13	4	2	7
Тема 6. Естетика та типологія мистецтва	13	4	2	7
Тема 7. Естетика та сучасна художня культура	13	4	2	7
Усього годин	90	14	28	48

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Естетика як наука.

Походження поняття "естетика". Історична динаміка предмета естетики. Предметне поле сучасної естетики. Естетика як філософська наука. Естетика в системі наукового знання. Естетика і мистецтвознавство. Типи і форми естетичної рефлексії. Онтологічний, гносеологічний, аксіологічний, праксеологічний типи естетичної теорії. Науково-теоретична, художньо-публіцистична, художньо-образна форми естетичного рефлектування. Основні етапи розвитку світової та української естетичної думки. Актуальні завдання естетики.

Тема 2. Історія естетики.

Міфологія як «перша онтологія» і «перша естетика». Загальна характеристика естетики як науки. Історична динаміка розвитку естетичних уявлень у західноєвропейській культурі. Походження поняття «естетика». Історична динаміка предмета естетики. Предметне поле сучасної естетики. Естетика як філософська наука. Естетика в системі наукового знання.

Тема 3. Основні категорії естетики

Відображення позитивного характеру перевищення міри в категорії піднесеного. Узагальнення гранично негативних явищ в категорії низького. Піднесене та низьке в природі, суспільстві, і індивідуальному житті. Дії, боротьба, конфлікти як предмет трагічного і комічного. Колізія свободи та необхідності в діяльності трагічного героя. Катарсис як мета трагічного в мистецтві. Принцип «оптимістичної трагедії» в мистецтві XX ст. „Синкретичний” сміх. Комічне і сміх. Підміна змісту та порушення міри як джерела комічного. Форми комічного: гумор, сатира, іронія, сарказм, гротеск.

Тема 4. Естетична свідомість.

Специфіка естетичної свідомості. Емоційне начало як родова особливість естетичної свідомості. Естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал як елементи структури естетичної свідомості. Синтез зовнішніх і внутрішніх почуттів у феномені естетичного чуття. Співвідношення загальності та суб'єктивності естетичного смаку. Смак і норма. Місце чуттєвого компонента в судженні смаку. Смак і оцінка. Гармонія внутрішнього і зовнішнього в естетичному смаку. Смак і міра. Художній смак як особлива модифікація естетичного смаку. Конкретно-історичний характер, конкретно-чуттєва форма вираження естетичного ідеалу. Зв'язок «ідеал-мета».

Тема 5. Мистецтво як естетичний феномен.

Сутнісні риси мистецтва, його функції. Види мистецтва та їхня класифікація. Художній образ як специфічна властивість мистецтва, його основні риси. Історична динаміка розвитку естетичних уявлень про сутність мистецтва. Класифікації видів мистецтва в добу античності, середньовіччя, Нового часу, періодизація мистецтва Гегеля, ірраціональні та раціональні стратегії осмислення мистецтва в європейській філософії. Поняття «художня творчість». Види творчого процесу. Специфіка та етапи творчого процесу. Основні закони й особливості рецепції художнього твору. Етапи сприйняття художнього твору. Основні психологічні механізми творчого процесу. Рівні творчої обдарованості. Митець і реципієнт як суб'єкти художньої діяльності: діалектика їхньої активності й пасивності як творчої взаємодії.

Тема 6. Естетика та типологія мистецтва

Типологія мистецтва як галузь естетичного знання. Основні поняття типології мистецтва. Художній процес. Співвідношення художньої та культурно-історичної епохи. Великі типологічні художні єдності.

Тема 7. Естетика та сучасна художня культура

Естетична діяльність і сфери її проявів в сучасному суспільстві. Співвідношення естетичної та художньої діяльності. Естетичні засади художньої творчості. Естетична діяльність і дизайн. Естетика кіно у просторі культури: основні елементи. Естетична культура. Художнє життя суспільства. Сучасна естетика. Естетичні трансформації художніх практик.

5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ

ТЕМА 1. ЕСТЕТИКА ЯК НАУКА.

1. Предмет естетики.
2. Поняття «естетика».
3. Еволюційний процес становлення естетики як науки.
4. Проблематика й основні завдання естетики.
5. Функції естетики.
6. Естетика в структурі міжпредметних зв'язків.

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Як я розумію прекрасне».

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ ЕСТЕТИКИ.

1. Міфологія як «перша онтологія» і «перша естетика».
2. Естетика Античності.
3. Естетика Середньовіччя.
4. Естетика Відродження.
5. Естетичні доктрини Нового часу (XXII-XIX ст.) та німецька класична естетика.
6. Загальні закономірності естетики Новітнього часу.
7. Становлення і розвиток естетичної думки в культурі і духовному житті України.

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Мистецтво як засіб гармонізації духовного світу людини».

ТЕМА 3. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ЕСТЕТИКИ

1. Статус категорій естетики.
2. Сутність і специфіка естетичного.

3. Категорії «прекрасне» та «потворне».
4. Естетичні категорії «піднесене», «героїчне», «низьке».
5. Категорії «трагічне» та «комічне».
6. Категорії «гармонія» і «міра».

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Добро і краса».

ТЕМА 4. ЕСТЕТИЧНА СВІДОМІСТЬ.

1. Естетична свідомість. Специфіка і структура естетичної свідомості.
2. Естетичні почуття та естетичні потреби.
3. Естетичний смак.
4. Естетичний ідеал.

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Як я розумію прекрасне».

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Естетика повсякденності».

ТЕМА 5. МИСТЕЦТВО ЯК ЕСТЕТИЧНИЙ ФЕНОМЕН.

1. Поняття і сутність мистецтва.
2. Специфіка мистецтва як різновиду духовної діяльності.
3. Призначення і функції мистецтва.
4. Творча природа мистецтва. Художній образ.
5. Художній твір: зміст та форма.
6. Категорія стилю у мистецтві.

7. Знак і символ у мистецтві.

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Мистецтво у моєму житті».

ТЕМА 6. ЕСТЕТИКА ТА ТИПОЛОГІЯ МИСТЕЦТВА

1. Типологія мистецтва як галузь естетичного знання.
2. Основні поняття типології мистецтва.
3. Художній процес.
4. Співвідношення художньої та культурно-історичної епохи.
5. Великі типологічні художні єдності.

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Любов як естетичне явище».

ТЕМА 7. ЕСТЕТИКА ТА СУЧАСНА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

1. Естетична діяльність і сфери її проявів в сучасному суспільстві.
2. Співвідношення естетичної та художньої діяльності.
3. Естетичні засади художньої творчості.
4. Естетична діяльність і дизайн.
5. Естетика кіно у просторі культури: основні елементи.
6. Естетична культура.
7. Художнє життя суспільства.
8. Сучасна естетика. Естетичні трансформації художніх практик.

Завдання для самостійної роботи:

Виконати творче завдання:

Есе на тему: «Мистецтво і фантазія».

6. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Міфологія як «перша онтологія» і «перша естетика».
2. Естетика Античності.
3. Естетика Середньовіччя.
4. Естетика Відродження.
5. Естетичні доктрини Нового часу (XXII-XIX ст.) та німецька класична естетика.
6. Загальні закономірності естетики Новітнього часу.
7. Становлення і розвиток естетичної думки в культурі і духовному житті України.
8. Специфіка мистецтва як різновиду духовної діяльності.
9. Призначення і функції мистецтва.
10. Творча природа мистецтва. Художній образ.
11. Художній твір: зміст та форма.
12. Категорія стилю у мистецтві.
13. Знак і символ у мистецтві.
14. Естетична діяльність і сфери її проявів в сучасному суспільстві.
15. Співвідношення естетичної та художньої діяльності.
16. Естетичні засади художньої творчості.
17. Естетична діяльність і дизайн.
18. Естетика кіно у просторі культури: основні елементи.
19. Естетична культура.
20. Художнє життя суспільства.
21. Сучасна естетика. Естетичні трансформації художніх практик.
22. Типологія мистецтва як галузь естетичного знання
23. Художній процес.
24. Співвідношення художньої та культурно-історичної епохи
25. Великі типологічні художні єдності.

7. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Естетика як філософська наука.
2. Естетика: предмет та завдання.
3. Зв'язок естетики з іншими науками.
4. Практичне значення естетичних знань.
5. Історія естетичної думки.
6. Антична естетика.
7. Елліністична естетика.
8. Естетична думка в країнах Сходу: Стародавні Індія, Китай, арабомусульманська естетика.
9. Середньовічна естетика.
10. Естетика епохи Відродження.
11. Естетика Класицизму та Просвітництва.
12. Олександр-Готліб Баумгартен як засновник естетики.
13. Розвиток естетики у XVIII-XIX століттях.
14. Естетичні теорії сучасності.
15. Позитивістська естетика.
16. Інтуїтивістська естетика.
17. Психоаналітична естетика.
18. Екзистенціалістська естетика.
19. Феноменологічна естетика.
20. Структуралістська естетика.
21. Естетика на порозі XXI ст.
22. Історія розвитку української естетичної думки у XVIII – XX столітті.
23. Формування естетичних ідей на теренах України у XIII-XVIII століттях.
24. Естетична думка в Україні у XIX — на початку XX століть .
25. Розвиток української естетики XX ст.
26. Основні естетичні категорії.
27. Естетичне як універсальна категорія естетики.
28. Естетичний зміст категорії «прекрасне».
29. Естетичний зміст категорії «трагічне».
30. Естетичний зміст категорії «комічне». Види реалізації комічного.
31. Естетичний феномен мистецтва.
32. Предмет мистецтва.
33. Функції мистецтва.
34. Теорії походження мистецтва
35. Художня культура суспільства.

- 36.Еволюція художніх стилів і напрямів у період Нового та Новітнього часів.
- 37.Постімпресіоністична традиція.
- 38.Художня творчість як об'єкт естетичного аналізу.
- 39.Проблема художньої творчості в естетиці.
- 40.Теорії творчості.
- 41.До визначення поняття «творчість».
- 42.Структурні елементи творчості.
- 43.Види художньої творчості.
- 44.Поняття «художник».
- 45.Природа творчої особистості.
- 46.Рух від задатків до геніальності.
- 47.Специфіка творчого процесу.

8. ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

При використанні форми контролю у вигляді заліку враховується поточна, зокрема самостійна робота, наукова діяльність здобувача. Крім того, здобувач має надати відповідь на залікове запитання. Оцінка рівня знань виконується за принципом "відповідь вірна" або «відповідь невірна». При вірній відповіді виставляється оцінка «зараховано», при невірній, неповній відповіді виставляється оцінка «не зараховано».

При проведенні іспиту відповідь здобувача оцінюється таким чином:

Відмінно – повна вірна відповідь на всі основні (три) та додаткові питання;

Добре – повна вірна відповідь на 2 основні питання, неповна або не зовсім вірна відповідь на одне з основних питань та (або) додаткові питання;

Задовільно – повна вірна відповідь на 1 основне питання за умови неповної або не зовсім вірної відповіді на одне з основних питань та (або) додаткові питання, чи відсутність відповіді на одне з основних питань;

Не задовільно – відповідь відсутня або відповідь є помилковою на дві або три основні питання.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При проведенні іспиту/заліку рівень знань оцінюється таким чином:

«відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

«добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

«добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

«задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

«задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

«незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

«незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

10. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Браун П. Естетичний інтелект. Браун П. Харків : Фабула, 2022. 272 с.
2. Анучина Л.В., Пивоварова В.М., Уманець О.В. Естетика: навчальний посібник. Харків : Право, 2022. 284 с.
3. Тетарчук І.В. Етика та естетика. Для підготовки іспитів. Харків : ЦУЛ, 2021. 316 с.
4. Демідко О. Історія образотворчого мистецтва та архітектури. Київ : Ліра-К, 2021. 182 с.
5. Панченко В. Етика. Естетика. Навчальний посібник. Харків : ЦУЛ, 2021. 432 с.
6. Тетарчук І.В. Дяків Т.Є. Етика та естетика. Навчальний посібник. Харків : ЦУЛ, 2019. 316 с.
7. Чистіліна Т. Етика та естетика. Київ : центр учбової літератури, 2019. 320 с.
8. Левчук Л.Т. Естетика: підручник. Київ : центр учбової літератури, 2019. 520 с.
9. Бліхара В.С. Етика та естетика: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). Львів : ПП «Арал», 2018. 204 с.
10. Анучина Л. Естетика. Харків : Право, 2017. 232 с.

Додаткова:

1. Ching kuo. Teaching principles for aesthetic education: cultivating taiwanese children's aesthetic literacy. Conscientia Beam, 2020.
2. Hatice Nilüfer Süzen. Art and aesthetics in higher education. European Journal of Education Studies : Volume 7. Issue 6, 2020.

Інформаційні ресурси

1. Естетика https://stud.com.ua/37301/etika_ta_estetika/estetika (дата звернення: 12.07.2022)
2. Естетика <https://uchebnik-online.net/book/822-estetika-pidruchnik-levchuk-l-t-panchenko-v-i-onishhenko-o-i.html> (дата звернення: 12.07.2022)
3. Естетика <http://librarium.freehostia.com/suspil/estetyka/09/estetlevch.html> (дата звернення: 12.07.2022)
4. Етика й естетика https://dut.edu.ua/uploads/l_850_85531913.pdf (дата звернення: 12.07.2022)
5. Естетика <https://westudents.com.ua/knigi/194-estetika-movchan-vs.html> (дата звернення: 12.07.2022)

ЗМІСТ

1.	Опис навчальної дисципліни.....	3
2.	Заплановані результати навчання.....	5
3.	Структура та тематичний план навчальної дисципліни.....	6
4.	Програма навчальної дисципліни.....	7
5.	Практичні заняття та завдання на самостійну роботу.....	10
6.	Теми рефератів.....	13
7.	Питання до іспиту.....	14
8.	Форми підсумкового контролю.....	16
9.	Критерії оцінювання.....	17
10.	Шкала за ECTS.....	19
11.	Рекомендована література.....	20

Навчальне видання

Ксенія Дмитрівна Мараховська
Тетяна Олександрівна Крижановська

ЕСТЕТИКА

Методичні рекомендації
для самостійної роботи здобувачів освітнього рівня «бакалавр»

Українською мовою